

G. Tolderlund-Hansen - 2000 års kristendom

G. Tolderlund-Hansen

2000 års kristendom

Gyldendal

KATOLIK I MIDDELALDEREN

I de danske landsbykirker findes der mange kalkmalerier. De kan fortælle om, hvordan det var at være katolik i middelalderen.

Frelsen fra livets farer.

Lad os se på et af dem. Det er fra Jetsmark kirke i Vendsyssel.

På buen under de basunblæsende engle står der på latin: »Thi basunen skal lyde og de døde stå uskadte op. Da vil jeg overholde tidspunkter; jeg vil indstifte retfærdighed.«

I midten ser vi Jesus som den retfærdige dommer ved verdens undergang, med blødende sår i hænderne, på fødderne og i siden.

Han sidder på regnbuen, og fra hans mund udgår til den ene side en lilje, til den anden side et sværd.

Liljen peger mod dem, der skal frelses. Vi ser dem fornedet til venstre, hvor Johannes Døberen knæler, hyllet i en dyrehud.

Til venstre for Jesusskikkelsen står nogle døde op af deres grave, og ved deres side ser man Jomfru Maria med hovedklæde og glorie.

Til højre for Kristus vejer ærkeenglen Mikael en sjæl på en vægt med to skåle. I den ene er sjælen anbragt, mens en djævel forgæves søger at tynge den anden ned. Det lykkes dog ikke, skønt han har taget en møllesten med. Denne sjæl vil altså blive frelst.

Men det vil alle sjæle ikke. Forneden til højre føres en flok fordømte mod et uhyres gab. Gennem det skal de gå til den evige pine.

Endelig ses forneden i den runde bue Jesus på korset. Ved siden til venstre står en from biskop og martyren Sankt Laurentius med den rist, han blev brændt på over et bål. Til højre står en anden biskop og apostelen Andreas, som blev naglet til et X-formet kors.

I firkanten mellem de to grupper var der indmuret et skab, som det indviede nadverbrød blev anbragt i.

I sådan et billede er det tydeligt sagt, at livet er farligt. Djævelen er på jagt efter menneskesjæle, og skal man undgå at falde i hans kløer, må man

holde sig til Kristus. Man må bede ikke alene til ham, men til Jomfru Maria og helgenerne. Man må gennem kirken søge Guds nåde og derved få kraft til bedre at leve, som Gud vil det.

Sakramenterne.

Så snart et barn var kommet til verden, var man vis på, at djævelen og alle onde magter var ude efter det. Derfor gjaldt det om hurtigt at få det døbt, så det kunne blive fyldt med Guds nåde.

Men mennesket synder stadig, og derfor må Guds nåde fornyes. Det sker først og fremmest ved, at man tager imod kirkens sakramenter. Det var foruden dåben: konfirmation, ægtevielse, præstevielse, bod, nadver og de syges salvelse (»den sidste olie«).

For den enkelte var bod og nadver nok de vigtigste – dem skulle man modtage gang på gang.

Bod vil sige, at den enkelte i énrum bekendte sine synder for en præst. Denne pålagde synderen en bod, d.v.s., gav besked om, hvad han skulle gøre for at få Guds tilgivelse: hvis det var muligt, skulle man gøre godt, hvad man havde forbrudt, man skulle stræbe efter ikke at begå de samme synder, man skulle måske bede nogle bønner, faste, piske sig, tage på valfarts- eller pilgrimsrejse – det afhang alt sammen af, hvad man havde gjort, og hvem man var. Men lovede man at rette sig efter det, fik man sine synders forladelse.

Ved at gå til alters og modtage nadveren kunne man også få Guds nåde. Det kunne man gøre når som helst, men som regel skete det under en af de »messer«, som enhver katolsk præst skulle »læse« en gang daglig.

Messen.

På helligdage skulle alle kristne deltage i messen én gang, så da var der gerne fuldt hus i kirken. Til daglig kunne det godt ske, at der ikke var andre end præsten og en hjælper. Men messer blev der stadig læst – ved kirkens højalter eller ved et af de mange sidealtre.

At være med til en messe har sikkert for de fleste været en stor oplevelse.

Trådte man ind i kirken, dyppede man fingeren i

Fra Jetsmark kirkes kor. Billedet er forklaret i teksten.

en lille kumme med indviet vand (vievand) og stænkede nogle dråber på sig, idet man gjorde korsets tegn.

Så fangedes ens blik af lysene på alteret. Man knælede og fremsagde trosbekendelsen, Fadervor og Ave Maria, den særlige bøn til Jesu moder:

Hil dig, Maria, fred og nåde!
Herren er med dig!
Velsignet er du blandt kvinder og velsignet
dit livs frugt, Jesus!
Hellige Maria, Guds moder, bed for os syndere
nu og i vor dødstime. Amen!

Og så lyttede man til præstens ord. Det var latin, han talte, men man vidste, hvad det betød.

Højdepunktet nåedes, når præsten sagde »indstiftelsesordene« over brødet og vinen, og der rin-

gedes med en lille klokke, for så vidste de mennesker, som knælede i kirken, at brød og vin forvandlede til Jesu legeme og blod – usynligt ganske vist, men derfor ikke mindre virkeligt.

Alle, som ønskede at modtage nadveren, fik i begyndelsen både brød og vin, men efterhånden blev mange bange for, at blot én dråbe af Jesu blod skulle spildes; de bad derfor om at måtte nøjes med brødet. Siden har det været skik i den katolske kirke. Præsten indvier en mundfuld vin og drikker den på alles vegne, hvorefter kun brødet uddeles til de almindelige nadvergæster.

Hvad der blev til overs af det indviede brød, gemte man omhyggeligt i et lille skab på alteret. Det brugte man, når folk skulle tages til alters uden for messen, f. eks. når de lå på dødslejet.

Og ved Kristi legemsfest blev det indviede nadverbrød – altså Kristus selv – båret i processio-